

Luuk van Middelaar

Olaf Scholz positioneert zich in Europa's midden

Ouderwets las de rede naar één uur lang van achter een lessenaar zijn blaadjes voor. Zonder armgebaren, stemverheffing of pathos. Toch luisterde het publiek maandag aandachtig, want hier sprak de Duitse bondskanselier en hij was ervoor naar de eerbiedwaardige Kareluniversiteit in Praag gereisd. Onderwerp: de toekomst van Europa. In alle nuchterheid sprak Olaf Scholz sterke Europese ambities uit.

Alleen al vanwege de locatie oogde de rede als een verlaat Duits antwoord op Emmanuel Macron. In 2017 presenteerde de toen net aangekomen Franse president vanuit een andere oude universiteit, de Parijse Sorbonne, een waaijer aan Europese plannen. Een lyrisch appel, gericht aan bondskanselier Merkel. Zij antwoordde echter nooit en liet de zaak betijen (totdat de coronapandemie haar in 2020 alsnog tot ingrijpende gezamenlijke stappen noopte).

Dat was voor de Russische oorlog,

De bondskanselier omarmt het toetredingsperspectief dat Oekraïne, Moldavië en ook Georgië in juni kregen

die alles in Europa in beweging heeft gebracht. Al kort na de inval vond Scholz het juiste woord erbij - 'Zeitenwende', historisch keerpunt. In de hoofdstad van Tsjechië, dat dit half jaar EU-raadsvoorzitter is, begint hij aan een Europese uitwerking. Hoffelijk, evenwichtig en onspectaculair markeert deze rede enkele Duitse kernposities, waar ook Den Haag nauwkeurig naar moet kijken.

„Europa beweegt oostwaarts”, is de eerste van de drie hoofdboodschappen. Zonder mitsen en maren omarmt de Duitse bondskanselier het toetredingsperspectief dat Oekraïne, Moldavië en ook Georgië in juni kregen. Die belofte brengt de EU ooit tot gene zijde van de Zwarte Zee.

Aan drie oostelijke EU-staten in een andere wachtkamer - Bulgarije, Roemenië en Kroatië - belooft Scholz steun voor toetreding tot de Schengenruimte, een stap die Den Haag en Parijs sinds lang blokeren. Eveneens tot tevredenheid van zijn Tsjechische gastheren en hun burens - diep meelevend met de strijd - herbevestigt hij de militaire steun aan Oekraïne: de Bondsrepubliek blijft wapens leveren aan Kiev én helpt met het vullen van gaten die vallen in Midden- en Oost-Europese wapendepots nu zij oude Sovjetspullen naar het front sturen.

Wetend dat Tsjechië, net als Slowakije, momenteel een pro-Europe-

se regering heeft, voelde Scholz zich vrij genoeg om zijn zorgen over het „illiberale” tweetal Polen en Hongarije uit te spreken. Het zit hem dwars dat zij elkaar wederzijds kunnen beschermen met een veto tegen strafmaatregelen voor de ander: dat moet anders. Diplomatiek voegt hij eraan toe dat een open dialoog over rechtstatelijke gebreken in alle lidstaten (de Nederlandse Toeslagenaffaire bleef ongenoemd) ook zinvol is.

Met dit symbolisch sterke Praagse optreden schudt de Duitse bondskanselier de argwaan van zich af dat zijn land heen wil walsen over de belangen van al die kleine en middelgrote landen tussen Berlijn en Moskou. Uiteraard is oud zeer in de regio over Duitse pijplijn-deals met Gazprom niet in één keer weg, maar het helpt wel.

Scholz' tweede hoofdboodschap: Europa moet intern sterker worden. Oostwaartse uitbreiding tot „30 à 36 lidstaten” - behalve om de drie Zwarte-Zee-landen gaat het dan om zes Balkan-toetreders - vraagt om institutionele hervorming. Scholz herhaalt het pleidooi uit het Duitse coalitie-akkoord voor afschaffen van het veto in de Raad van ministers, bijvoorbeeld inzake sancties. Aan het begin van één Eurocommissaris per lidstaat tornt hij niet.

Boeiend is het Duitse denken over het Europees Parlement, waar het als bevolkingsrijkste lidstaat sterk staat. Scholz stelt voor het ledental (op 751 gemaximeerd in het EU-verdrag) niet op te hogen bij komende uitbreidingen. Dat wordt dus inschikken voor de huidige lidstaten. En vooral de kleinere. De kanselier wil namelijk dat „elke kiezersstem ongeveer een vergelijkbaar gewicht heeft”. Aangezien de Bondsrepubliek 96 EP-zetels heeft op ruim 80 miljoen inwoners, en het ruim honderd maal kleinere Luxemburg 6, baat dit de grootste lidstaten. Aan de vraag of het, gezien ieders veto, überhaupt tot een verdragwijziging zal komen, waagde de spreker zich niet.

Derde hoofdboodschap: vergroot Europa's geostrategische weerbaarheid. Dat zit hem in defensie - waar Scholz een *Luftbrigade* en een militair hoofdkwartier bepleit en Duitse inzet voor een snelle interventiemacht toezegt - maar ook in vermindering van technologische en industriële afhankelijkheid. Met een schuin oog naar Xi Jinpings masterplan *Made in China 2025*, waarin deze in 2015 grootse ambities vastlegde, oppert de bondskanselier ons eigen *Made in Europe 2030*, om achterstand op „Silicon Valley, Shenzhen en Singapore” in te halen, bijvoorbeeld in de halfgeleiderindustrie. Het klinkt bijna Macroniaans. Maar laten we het dan ook doen. Dat is de nuchtere Scholz aan zichzelf verplicht.